

KOEN VAN BOXEM

De Scuola Grande di San Rocco is een van de beroemdste gebouwen van Venetië. De Italiaanse schilder Jacopo Tintoretto (1518-1594), een van de brugfiguren tussen renaissance en barok, was de huisschilder van het Venetiaanse broedergenootschap en de liefdadigheidsinstelling.

In 1575 begon hij aan de aankleding van de ‘Sala Capitolare’, een beetje oneerbiedig uitgedrukt de feestzaal van de Scuola. De plafonds en de muren schilderde hij vol Bijbelse taferelen in de typisch Venetiaanse stijl. Die was vooral gebaseerd op kleuren en het vervagen van lijnen tussen figuren en natuurelementen. Het gaf aan het werk van de Venetiaanse schilders een bijzondere dynamiek.

Daar konden we ons zaterdagavond aan vergapen voor het begin van ‘Notwehr’ van componiste Annelies Van Parys en schrijfster Gaea Schoeters. De nieuwe compositie was een opdracht van het muziekfestival van de Biënnale van Venetië. ‘De curator Lucia Ronchetti vroeg me aan de slag te gaan met de madrigalencyclus ‘La Barca di Venezia a Padua’ van de 17de-eeuwse Italiaanse componist Adriano Banchieri’s. Ze kende mijn werk, vandaar de vraag’, zegt Van Parys.

Banchieri componeerde zijn cyclus in 1605 en herzag hem in 1621. Hij verhaalt daarin de boottocht van mensen van allerlei rang en stand van Venetië naar Padua. ‘Ik kende de compositie niet. Het was een leuke ontdekking, ook al is het niet de meest hoogstaande muziek uit die periode. Maar ze is wel interessant om mee aan de slag te gaan.’

Gevangenis

Het is niet de eerste keer dat Van Parys een dialoog aangaat met bestaande muziek. Voor ‘Notwehr’ selecteerde ze enkele madrigalen van de cyclus die ze inpaste in haar compositie. ‘Ik heb de bestaande muziek - afgezien van enkele kleine ingrepen - en mijn compositie uit elkaar gehouden. Ik heb geen tussenstukken gecomponeerd voor overgangen. Het is vooral een clash tussen oude en nieuwe muziek.’

Ook het in het Duits geschreven libretto is hedendaags. Schoeters verplaatste de handeling van de boot naar een gevangenis waarin twee vrouwen opgesloten zitten. De ene is een activiste die tijdens een betoging is opgepakt. De andere is een volkswrouw die haar man eerst castreerde en daarna neerstak. Uit ‘Notwehr’, zelfverdediging dus. De man mishandelde haar voortdurend en vergreep zich aan hun achtjarige dochter. De vrouwen staan eerst afstandelijk en redelijk vijandig tegenover elkaar. Maar al snel groeit toenadering en begrip voor elkaars leefwereld.

‘De parallel met de boot is dat de twee vrouwen in de gevangenis er niet voor gekozen hebben samen ergens te zijn. De keuze voor twee vrouwen ligt bij mij. Ik wilde muziek schrijven voor twee artiesten met wie ik al goed samenwerkte: sopraan Johanna Zimmer en mezzosopraan Els Mondelaers. Weten voor wie je schrijft, helpt bij het componeren. Je kent hun sterktes, je weet hoe en waar ze vocaal kunnen uithalen.’

Toen Van Parys de opdracht kreeg, was al beslist dat de opvoering in de Scuola Grande di San Rocco zou plaatsvinden, tussen de Tintoretto’s. ‘Daar hebben we rekening mee gehouden. Ik heb me laten vertellen dat waar je ook staat in de Sala

Tussen de muur- en plafondschilderingen van Jacopo Tintoretto zingen Johanna Zimmer (links) en Els Mondelaers over hun leven in de gevangenis. © ANDREA AVEZZU

Een gevangenisdrama op maat van Tintoretto

In de Scuola Grande di San Rocco in Venetië ging zaterdag de nieuwe creatie van **Annelies Van Parys en Gaea Schoeters ‘Notwehr’** in wereldpremière. Ze koppelden hedendaags klassiek aan madrigalen uit de 17de eeuw. Onder het oog van Jacopo Tintoretto.

De essentie

- ‘Notwehr’ is een productie van componiste Annelies Van Parys en schrijfster Gaea Schoeters. Die ging in wereldpremière op de Biënnale van Venetië.
- Ze is een samenwerking tussen de Biënnale, Muziektheater Transparant, het HERMES-ensemble en regisseur Sjaron Minailo.
- De première vond plaats in een van de mooiste gebouwen van Venetië, de Scuola Grande di San Rocco.

Capitolare het perspectief altijd juist is. Je kan vanuit verschillende richtingen de plafondschilderingen bekijken zonder dat je iets mist. Dat perspectief zit ook in ‘Notwehr’. Het verhaal wordt door meerdere spelers verteld, inclusief het koor.’

‘Notwehr’ is een coproductie van de Biënnale, Muziektheater Transparant, het HERMESensemble (vier muzikanten) en Studio Minailo uit Amsterdam. Voor het zingen van de madrigalen werd een beroep gedaan op het nieuw gevormde koor Venetiaeterna. Dat bestaat uit vijf pas afgestudeerde zangers en zangeressen. Hun prille ervaring was zaterdag op de première enigszins te horen. In het begin zat de toon niet juist.

Gelukkig werd dat vlug bijgestuurd, ook al omdat de aandacht zich snel verlegde naar de bijzonder sterk en doorleefd zingende hoofdrolspeelsters. De Nederlandse regisseur Sjaron Minailo koos ervoor midden in de historische zaal een gevangenis met ijzeren tralies neer te zetten.

Het contrasteert met de schilderijen van Tintoretto, maar misschien net daarom is de combinatie erg versterkend. Er zit in de nieuwe productie enorm veel vaart, zowel theateraals als muzikaal. Van Parys bewees eerder al met opera’s als ‘Private View’ en ‘Usher’ dat ze uitstekend muziek voor de stem kan componeren. Dat doet ze hier opnieuw. Je luistert geboeid, ook naar de fijne orkestratie van het HERMESensemble.

‘Notwehr’ is nog niet meteen in België te zien. Het is wachten tot het seizoen 2023-2024. ‘Dat komt omdat ik de compositieopdracht pas vorig jaar heb gekregen. Theater- en operahuizen plannen lang vooraf. ‘Notwehr’ komt te laat om het direct in de programmatie op te nemen’, zegt Van Parys.

‘Je moet de première van ‘Notwehr’ in Venetië als een showcase beschouwen’, zegt Guy Coolen, de directeur van Muziektheater Transparant. ‘Het Klarafestival, het Hollandfestival, enkele Duitse cultuurhuizen zijn hier. Dat is heel belangrijk. De meeste directeurs willen een voorstelling gezien hebben voor ze ze in hun programmering opnemen.’

MUZIEK

Bob Dylan publiceert nieuw boek

Op 1 november verschijnt ‘The Philosophy of Modern Song’ van Bob Dylan. Het is zijn eerste boek sinds hij in 2016 de Nobelprijs voor de Literatuur won. In meer dan 60 hoofdstukken verdiept hij zich in de muziek van andere componisten, van countryzanger Hank Williams tot burgerrechtenactiviste Nina Simone. Dylan schrijft onder meer over wat hij de valstrik van eenvoudige rijm noemt. Hij analyseert hoe een eenvoudige toevoeging een nummer kan maken of kraken. Naast de essays bevat het boek 150 foto’s.

LONDEN IS KLAAR VOOR LUCIAN FREUD

In de National Gallery in Londen opent zaterdag de expo ‘Lucian Freud: New Perspectives’. Het is een grote overzichtsexpo van de Britse kunstenaar. Hij overleed in 2011 en werd 89. © AFP

FILM

Belgisch succes op festival San Sebastian

Jean-Pierre en Luc Dardenne hebben op het filmfestival van San Sebastian in Spanje met hun film ‘Tori et Lokita’ de Euskadi Basque Country 2030 Agenda Award gewonnen. De prijs wordt toegekend aan de film die het best de waarden van duurzaamheid en solidariteit weerspiegelt. De Horizontes Award ging naar de film ‘Tengo Suenos eléctricos’, de debuutfilm van Valentina Maurel. Zij studeerde film in België. De prijs wil films uit Latijns-Amerika promoten. Hij doet mee in de competitie op Filmfest Gent.

Heel soms denk ik: eigenlijk heb ik het recht verworven om te genieten van een welverdiende rust. Maar rust, wat heb je daaraan?

FRANK VANDER LINDEN
MUZIKANT
in De Morgen

KUNSTENCENTRA

Lara Khaldi directeur De Appel

Lara Khaldi wordt de directeur van het Amsterdamse kunstencentrum De Appel. Ze is geboren in Jeruzalem en woont al lang in Amsterdam. Khaldi is curator, kunstenaar, schrijver en docent. Ze maakte sinds 2019 deel uit van het curatorenteam van de expo Documenta 15 die dit jaar in Kassel plaatsvindt. In haar beleidsvisie stelt ze dat kunstinstellingen machtsystemen niet in stand moeten houden, maar moeten bevragen. Een van de voormalige directeurs van De Appel is Ann Demeester, die weldra het Kunsthaus Zürich gaat leiden.